

Stress er værst for alle dem, som står uden for arbejdsmarkedet

Af overlæge Torsten Bjørn Jacobsen, formand for Dansk Psykiatrisk Selskab

De fleste af os har oplevet, at vores arbejde i perioder giver os sved på panden og forhøjet puls. Stress, som det ofte kaldes. Der er derfor ikke noget at sige til, at mange forbinder stress med det at arbejde. Eller mener, at hvis der bare var mindre tryk på, var der ikke noget, der hed stress. Det fremgår af flere indlæg i denne debat. Men helt så enkelt er det ikke.

Stress er ikke entydigt knyttet til det at arbejde. Slet ikke. Man kan ikke fjerne al stress ved bare at sætte sig ned i lænestolen og holde op med at lave noget.

Det ville jo i givet fald betyde, at mennesker, som står uden for arbejdsmarkedet – eller kun har en spinkel tilknytning – slet ikke var stressede. Og det passer i hvert fald ikke. Tværtimod rummer netop denne gruppe mange, meget stressede, mennesker. Ofte er de ikke bare udsat for stress, men for langvarig stress – stress uden udløbsdato. Og det er bestemt ikke sundt. Det er forskerne enige om.

Mennesker med psykiske lidelser bliver hurtigere stressede end andre. Derfor vil jeg sætte fokus på dem.

I 2012 fik vi en førtidspensionsreform. Baggrunden var bl.a., at man var klar over, at flere og flere førtidspensioner blev givet pga. psykiske lidelser. De mange pensioner fordelte sig groft sagt på to kategorier: Den ene gruppe fik førtidspension umiddelbart efter, at de var fyldt atten. Her var ofte tale om mennesker med svær grad af skizofreni eller psykiske udviklingsforstyrrelser. Den anden gruppe var mennesker i slutningen af trediverne med depression og angst.

Med reformen ville man sætte en stopper for den udvikling. Mennesker skulle ikke længere ”parkeres” på livslang overførselsindkomst. Pensionerne skulle erstattes af en aktiv indsats, der fik folk ind på eller tilbage igen på arbejdsmarkedet. Disse sympatiske intentioner har desværre ikke kunnet følge trop med virkeligheden. Antallet af nye førtidspensioner er ganske vist faldet, men det har også betydet, at mange psykisk syge nu er på kontanthjælp – i stedet for som før på førtidspension.

Når man følger den offentlige debat, kan man let få det indtryk, at kontanthjælp er noget, der uddeles med rund hånd. Sådan forholder det sig ikke! Kontanthjælp udbetales kun, når det er absolut nødvendigt. Man må fx ikke være formuende, og man skal være arbejdssøgende. Det sidste kan der dispenseres fra. Men det ændrer ikke ved, at mange kontanthjælpsmodtagere konstant er usikre på, om de kan betale den næste måneds regninger.

I Servicelovens § 108 står der: "Kommunalbestyrelsen skal tilbyde ophold i boformer, der er egnet til længerevarende ophold, til personer, som pga. betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har behov for omfattende hjælp til almindelige, daglige funktioner eller pleje, omsorg eller behandling; og som ikke kan få dækket disse behov på anden vis." § 107 omhandler personer med midlertidig funktionsnedsættelse.

Bostederne har i de senere år gang på gang været i offentlighedens søgelys: Politiet rykker dagligt ud. Handel med stoffer, vold og seksuelle overgreb er hyppige foreteelser. Resultatet er, at nogle af beboerne flytter fra det sted, der egentlig skulle tilgodese deres behov. I stedet flytter de måske ind i en almennyttig bolig. Her modtager de heller ikke den støtte, de har krav på ifølge Serviceloven. Ikke sjældent glemmer den syge fx at betale husleje eller at bære affald ned. Indtægten vil ofte være kontanthjælp. Det kan være en af forklaringerne på, at der ikke blive betalt husleje. Alt for ofte ender hele denne sørgelige historie med, at det menneske, som egentlig var berettiget til en førtidspension og ophold på et §108 botilbud, ender på gaden. Uden nogen indtægt.

Hvis nogle af alle os med en god bolig, et stærkt netværk, en omsorgsfuld familie og et fast job ind imellem kan synes, at arbejdslivet er lige lovlig stressende, så er det vand i forhold til at leve på et bosted præget af frygt, vold og narko – eller bo i en lejlighed, hvor man ikke har til dagen og vejen. Men værst er dog at leve på gaden med en psykisk lidelse.

For mennesker med alvorlige psykiske lidelser er de udløsende stress-faktorer ikke dem, vi andre taler om: Det grænseløse arbejdsliv. At skulle stå inde for arbejdspladsens værdier, altid at være ”omstillingsparat” og til rådighed. Det er følelsen af, at tingene er uden for deres kontrol. Og er det så langt, de kan se.

For mennesker med alvorlige psykiske lidelser er hver dag en kamp for at overleve.

Intentionerne bag de senere års reformer på det sociale område har været gode. Ingen tvivl om det: Mennesker, der er i slutningen af trediverne, skal ikke ende på førtidspension pga. angst og depression. Men for dem, der er ramt af de alvorligste sindslidelser, har konsekvensen været, at vi – måske uforvarende – ender med at ”stresse” dem, som tåler det dårligst. Det kan vi ærlig talt ikke være bekendt.

Debatindlæg offentliggjort på Altinget den 26.06.17